

Stjepan Čovo

MARIJINE SVETKOVINE (I)

BLAŽENA DJEVICA MARIJA OD BRDA KARMELA (16. srpnja)

Mnoge slike i druga umjetnička djela prikazuju Mariju kao zagovornicu i zaštitnicu, pod čijim plaštem nalaze utočište brojna njezina djeca. Ta ideja zagovora i zaštite stoji u osnovi i svetkovine Gospe od Karmela. Početak ove marijine svetkovine potječe iz god. 1376., i to među Karmelitanima. Papa Benedikt XIII. proširio ju je god. 1726. na cijelu Crkvu. U početku je Mariju pod tim imenom štovao samo uski krug kontemplativnih duša, a danas je to općecrkvena svetkovina. U čast Gospe od Karmela posvećene su mnoge crkve, a mnoge pobožne duše nose njezin škapular. Zbog toga se ova svetkovina zaista može smatrati eklezijalnim blagdanom, premda je prerasla iz uskog kruga jedne redovničke obitelji.¹

Liturgijskom reformom iz god. 1960. Gospa Karmelska postala je samo spomendan, a zadnjom reformom liturgijskog kalendara neobaveznim spomendanom.

Škapular Gospe od Karmela izvanjski je znak posvete i pripadnosti Mariji onih koji ga nose. Po njemu oni svjedoče svoju ljubav prema Mariji i svoje pouzdanje u njezinu zaštitu. Oni se ujedno i obvezuju da će živjeti pobožno i sveto, nasljeđujući Marijine kreposti, kako bi postali što sličniji njoj i Kristu. Teže upravo za onim što je sv. Pavao tražio od Kološana: »Obucite se, dakle, budući da ste izabranici Božji, sveti i ljubljani, u milosrdnu srdačnost, dobrotu, poniznost, krotkost i strpljivost! Podnosite jedan drugoga i dobrostivo opraštajte međusobno (...). A povrh svega toga zaodjenite se u ljubav, koja je veza savršene skladnosti! I neka u vašim srcima vlada mir Kristov, na koji ste i pozvani u istom tijelu!« (Kol 3, 12—16). To bi se trebalo češće naglašavati, posebno prigodom podjeljivanja Gospina škapulara, kako bi se izbjeglo svako magijsko shvaćanje njegova nošenja.

¹ Usp. »*Marialis cultus*« (MC), br. 8. Tu naime Pavao VI. preporuča da se slave i one svetkovine »koje su na početku proslavljivale pojedine redovničke obitelji, no koje danas, uslijed njihove proširenosti, mogu biti smatrane odista eklezijalnim blagdanima (16. srpnja): Gospa Karmelska...«

Misni tekstovi ovog Gospina spomendana uzimlju se iz zajedničkih slavlja BD Marije, osim zborne molitve koja je vlastita.

U Liturgiji časova sve je kao na Zajedničkom slavlju BD Marije, osim vlastitoga drugog čitanja, otpjeva i antifone za evanđeoski hvalospjev na Jutarnjoj i Večernjoj. Drugo čitanje sačinjava odlomak iz govora sv. Leona Velikoga, pape, na Kristovo rođenje.² On tu iznosi misterij Marije naglašavajući da je ona Krista začela prije pameću nego tijelom.

Liturgija, dakle, ovog Gospina spomendana nema mnogo vlastitosti. Većina je iz Zajedničkih slavlja BD Marije u kojima se ona ističe kao posrednica i voditeljica Kristu. Pučka pobožnost pak u ovoj svetkovini više gleda Mariju kao pomoćnicu, zaštitnicu i zagovornicu. No, potrebno je imati na pameti da, časteći Mariju i pod ovim imenom, častimo i njezina Sina. Zbog toga nas Crkva i potiče da »u ovom svetom slavlju divne Bogorodice pjevamo hvalu Kristu.«³ Marijin pak časni zagovor i zaštita njezina okrilja trebala bi nam pomoći da »prispijemo brdu — Kristu.«⁴

POSVEĆENJE BAZILIKE SVETE MARIJE (5. kolovoza)

Sa slavljenjem Kristovih misterija Crkva je ujedinila i slavljenje one koja je usko bila povezana s djelom spasenja — Bogorodicu Mariju. Teološki temelj Marijina štovanja i izvor svih njezinih privilegija jest njezino Bogomaterinstvo i njezina združenost s djelom spasenja njezina Sina, što je jasno istakao II. vat. sabor.⁵

Premda su Mariju nazivali Bogorodicom (Theotokos) i prije Efeškog sabora (431.),⁶ taj je sabor tu istinu proglasio dogmom, što su ponavljali i kasniji sabori.⁷ Kad je Marija proglašena Bogorodicom, počeo se širiti njezin kult. Njezino je ime uvršteno u misni kanon, a u njezinu čast počinju se podizati i posvećivati crkve.

Prva crkva na Zapadu koja je posvećena Mariji nakon Efeškog sabora bila je Sveta Marija Velika u Rimu. Posvetio ju je papa Siksto III. (432—440).⁸ Ova je bazilika majka svih Marijinih bazilika na svijetu, jer je prva crkva posvećena u njezinu čast u Rimu i uopće na Zapadu. To je najstarija, najveća i najljepša Marijina Crkva u Rimu. Ona dostojno govori u skladu linija i veličini svodova o Marijinoj veličini i ljubavi

² LEON VELIKI, *Govor 1. na Rođenje Gospodinovo*, 2. 3. PL, 54, 191—192.

³ Služba čitanja, *Otpjev* iza 2. čitanja.

⁴ *Dnevna molitva*.

⁵ Usp. SC, br. 103.

⁶ Neki misle da ga je prvi upotrebio Hipolit Rimski, drugi pak da je to bio Aleksandar iz Aleksandrije (PG 16, 586 C); postoje brojna svjedočanstva nakon Niceje (325.).

⁷ Usp. D-S; 250; 300; 301; 427.

⁸ Na oltaru stoji natpis: Xystus Episcopus plebi, a unutar crkve do 16. st. stajao je natpis: Virgo Maria tibi Xystus nova templa dicavi.

vjernika prema njoj. Crkva je bogata prekrasnim mozaicima, na čemu bi joj mogle zavidjeti i druge crkve u Rimu.

U toj je crkvi papa tokom stoljeća slavio velike misterije spasenja, a tokom crkvene godine ona je više puta bila mjesto Zbornog bogoslužja u Rimu.

Mi smo Hrvati usko povezani uz baziliku Svete Marije Velike (Santa Maria Maggiore) u Rimu. Tu je grob sv. Jeronima — Dalmatinca, čovjeka s naših strana, izvrsnog poznavaoa i prevodioca Sv. pisma. Tu je grob i pape Siksta V. (Hrvata? † 1590.) koji je mnogo doprinio uređenju i uljepšavanju grada Rima, posebno gostinjske i crkve sv. Jeronima u Rimu, gdje je danas Hrvatski kolegij za studente koji studiraju na raznim Rimskim sveučilištima.

Današnja svetkovina više je kod naroda poznata pod nazivom GOSPA SNIJEŽNA. Posebno se razvila u XIV. stoljeću. Ušla je u Rimski kalendar 1568. god. U samoj bazilici Svete Marije Velike nalazi se čudotvorna Gospina slika: *Salus populi romani*, koju je svečano okrunio Pio XII. 31. listopada 1954.

Misni su obrasci uzeti iz Zajedničkih slavlja BD Marije. Tako je i u Liturgiji časova, osim molitve, antifona za hvalospjev na Jutarnjoj i Večernjoj i drugog čitanja na Službi čitanja koje je u stvari odlomak homilije sv. Ćirila Aleksandrijskoga koju je držao na Efeškom saboru u čast Marije Bogorodice.⁹ Odlomak veoma lijep i pobudan u svojoj dubini i lirici.

UZNESENJE BL. DJ. MARIJE ILI VELIKA GOSPA (15. kolovoza)

Kristovo uskrsnuće i uzašašće u nebesku slavu za Mariju je bila velika prekretnica. Od tada je njezina želja bila da što prije stigne onamo gdje se nalazi njezin proslavljeni Sin.¹⁰ Ta joj se je želja ispunila kad je nakon svoga zemaljskog života uznesena u nebo dušom i tijelom.

Svetkovina Marijinog uznesenja slavila se u Jeruzalemu 15. kolovoza već od 5. stoljeća, a u 6. st. slavi se na čitavom Istoku pod nazivom »Dormitio SS. Deiparae.«¹¹ Motiv nastanka i širenja ove svetkovine bila su hodočašća u Efez na Marijin grob. U Rimu je ova Marijina svetkovina uvedena u 7. stoljeću pod nazivom »Natalis BMV« (Marijino rođenje za nebo). Naziv »Uznesenje Bl. Dj. Marije« potječe od 8. st. Ova Marijina svetkovina slavi se s viglijom već od 7. st.

Premda je Crkva od početka vjerovala da je Bl. Dj. Marija dušom i tijelom uznesena u nebo, tek je Pio XII. to proglasio člankom *vjere* ili dogmom 1. XI. 1950. Apostolskom konstitucijom »*Munificentissimus Deus*.«¹² Učinio je to jednostavnim riječima: »Vlašću G. N. Isusa, svetih

⁹ ĆIRIL ALEKSANDRIJSKI, *Hom. 4.* PG 77, 991. 995—996.

¹⁰ Usp. GAECHTER P., *Marija u Bibliji*, KS, Zagreb 1970, str. 122—123.

¹¹ Usp. Migne, PL 120, 1079, nota 3.

¹² AAS, 42 (1950) 760 i dalje.

apostola Petra i Pavla i Našom proglašujemo, objašnjujemo i definiramo od Boga objavljenu istinu (dogmu): da je Bezgrešna Bogorodica uvijek Djevica Marija, ispunivši tok zemaljskog života, s dušom i tijelom bila uznesena u nebesku slavu.«¹³

II. vat. sabor to ponavlja istim riječima: »Bezgrešna je Djevica (...), ispunivši tok zemaljskog života, s dušom i tijelom bila uznesena u nebesku slavu, i od Gospodina bila uzvišena kao kraljica svih stvari, da bude potpunije u skladu sa svojim Sinom, Gospodarom Gospodara (usp. Otkr 19, 16) i pobjednikom nad grijehom i smrću.«¹⁴ Dogmatska definicija Marijina uznesenja ne uključuje dakle i njezinu smrt, premda je i to sadržano u vjeri Crkve, što potvrđuju i prvotni nazivi ove svetkovine: »Dormitio«, »Transitus«, »Depositio«.¹⁵

Razlog Marijina uznesenja s dušom i tijelom u nebesku slavu odmah nakon zemaljskog života, jest njezin privilegij. On izvire, kao i svi ostali njezini privilegiji, iz njezina Božanskog materinstva i iz njezine uloge koju ima u djelu spasenja i u Crkvi. »Kao nadnaravnoj majci Isusovih učenika pripada joj mjesto blizu prijestolja na kojem slavno stoluje njezin Sin. Gledajući, dakle, iz te perspektive, njezin daljnji boravak na zemlji nije opravdan. Njezin odlazak u vječnost neposredno nakon smrti Kristove savršeno se slaže s njezinom nadnaravnom ulogom majke sviju vjernika.«¹⁶ Misna prefacija ove svetkovine to još jasnije izražava: »Danas je na nebo uznesena Djevica Bogorodica, početak i slika budućeg savršenstva tvoje Crkve i putokaz sigurne nade i utjehe tvome putničkom narodu. Ti s pravom ne htjede da se nje dotakne trulež groba jer je neizrecivo iz svoga krila rodila utjelovljenog Sina tvoga, začetnika svakog života.«¹⁷

Marijino konačno proslavljenje zbilo se dakle odmah nakon njezina zemaljskog života zbog toga što je ona na poseban način povezana s Kristom, što je suotkupiteljica i posrednica. Kao što je zbog te svoje posebne uloge bila sačuvana od istočnoga grijeha, tako je sačuvana i od truleži groba. Ono što čeka Kristove sljedbenike na koncu vremena — uskrsnuće, s Marijom se to zbilo odmah nakon njezina zemaljskog života, slično kao i s njezinim Sinom. To je Kristov dar svojoj majci. I s razlogom, jer je trebalo da Nova Eva bude proslavljena kao i Novi Adam. Kao što je Krist svojim uskrsnućem postao »Gospodin« tako je i Marija svojim uznesenjem postala »Gospođa«, »Velika Gospa«.

¹³ »... Immaculatam Deiparam semper Virginem Mariam, expleto terrestris, vitae cursu, fuisse corpore et anima ad caelestem gloriam assumptam.« D-S. 3903.

¹⁴ Dogmatska konstitucija o Crkvi, **Lumen gentium**, 59.

¹⁵ Usp. LAURENTIN R., **Maria nella storia della salvezza** (Marietti) 1972., str. 155.

¹⁶ GAECHTER P., Nav. dj., str. 123.

¹⁷ RIMSKI MISAL, **Predslavlje o Marijinu uznesenju**.

No, Marijina posrednička uloga nije prestala njezinim Uznesenjem. »Uzdignuta na nebo, ona se nije odrekla svoga poslanja zagovaranja i spasavanja«, veli Pavao VI.¹⁸

Sve te istine sadržane su i izražene u liturgiji ove Gospine svetkovine. Nadasve, zbog Marijine proslave, u njoj je izražena radost zemaljske i nebeske Crkve, slično kao što se izražava radost na blagdan Kristova uskrsnuća. Posebno Liturgija časova ove svetkovine izražava tu radost u svojim himnima, kanticima, antifonama, rezponsorijima.

Obnovljena liturgija obogatila je misu bdijenja ove svetkovine novom molitvom u kojoj se izražava radost što je Bog okrunio Mariju »najvišom slavom« zbog njezine poniznosti i zbog njezina dostojanstva koje je imala kao Bogorodica.¹⁹ Čitanja na misi bdijenja također su nova. Prvo nije više ono iz knjige Mudrih izreka (24, 21—31), već iz Prve knjige Ljetopisa (15, 3—4. 15—16; 16, 1—2). U njemu se govori o Kovčegu saveza, koji je slika Marije. Kao što je u starozavjetnom Kovčegu Bog prebivao među svojim narodom, tako je i Marija novozavjetni Kovčeg iz kojeg je potekao Krist Gospodin, Emanuel — Bog s nama. Drugo je čitanje uzeto iz 1 Kor 15, 54—58, u kojem se govori o Kristovu uskrsnuću, koje je temelj Marijina uznesenja i zalog našeg uskrsnuća. Evandjelje je ostalo ono koje je bilo i prije (Lk 11, 27—28), u kojem se naziva »blaženom« onu koja je Isusa nosila.

Čitanja na misi same svetkovine također su nova. Prvo je uzeto iz Otkrivenja (11, 19a; 12, 1—6a. 10), koje govori o Ženi obučenju u sunce. Drugo je iz Prve poslanice Korinćanima (15, 20—27a), koje govori o Kristovu uskrsnuću kao temelju Marijina i našega uskrsnuća. Evandjelje je kao i prije, Marijin kantik »Veliča« (Lk 1, 39—56), u kojem je ona sama, vidjevši u duhu svoje uzvišenje, rekla: »Od sada će me blaženom zvati svi naraštaji.« U novom Predslovlju Uznesenja Bl. Dj. Marije ističe se: Marija je uznesena u nebesku slavu jer Bog nije htio da nju — majku njegova utjelovljenog Sina — dotakne trulež groba; ona je slika i početak budućeg savršenstva Crkve, putokaz i nada putničkog Božjeg naroda.

Liturgijskom reformom osobito je obogaćena Liturgija časova ove svetkovine. Svi su himni novi s bogatim teološkim sadržajem i lijepim poetskim izražajem. Također je i Prvo čitanje novo, iz Poslanice Efežanima (1, 16—2, 10), u kojem se govori o proslavi otkupljenih koji su u jedinstvu s Kristom. Drugo je čitanje ostalo isto, ono iz Apost. konstitucije Pija XII. »Munificentissimus Deus«, kojim je Marijino uznesenje proglasio dogmom. Ako usporedimo liturgijske tekstove ove Marijine svetkovine s ostalim njezinim svetkovinama, vidjet ćemo da je liturgija ove svetkovine svečanija, radosnija i punija entuzijazma od bilo koje druge.

Svetkovina Velike Gospe duboko je ukorijenjena među vjernim pukom. Valjda više nego i jedna druga Gospina svetkovina. Uz ovu svetko-

¹⁸ MC, br. 18; usp. LG, br. 62.

¹⁹ RIMSKI MISAL, **Zborna** molitva na misi bdijenja.

vinu vezane su mnoge vanjske svečanosti i običaji (dijeljenje darova, kriješovi »svitnjaci«, sajmovi), što očituje unutarnje raspoloženje i veselje. Nadasve su značajne čisto religiozne svečanosti: post i nemrs dan prije Velike Gospe, što mnogi vjernici i danas opslužuju iako više nije obvezatno; brojne ispovijedi i pričesti, hodočašća u Gospina svetišta, što je kod mnogih povezano sa privatnim zavjetom. Posvuda na svijetu Marijina su svetišta najpunija upravo za Veliku Gospu. Sjetimo se kod nas: Marije Bistrice, Sinja, Trsata, Olova . . . To isto biva, samo još u većem razmjeru, u svim svjetskim Marijinim svetištima: Einsiedeln (Švicarska), Altötting (Njemačka), Mariazell (Austrija), Montevergine, Loreto (Italija), Lurd, Chartres (Francuska), Sorgozza (Španjolska), Chenstochowa (Poljska) . . . Kao razlog zbog čega sve to biva upravo prigodom Velike Gospe može se navesti ono što kaže Pavao VI. za ovu svetkovinu: »Svetkovina 15. kolovoza proslavljuje slavno Marijino uznesenje na nebo! to je blagdan njezine punine i blaženstva za koje je bila određena proslava njezine neokaljane duše i njezina djevičanskog tijela, njezina savršenog upriličenja Kristu uskrišenom od mrtvih. To je blagdan koji pred Crkvu i pred čovječanstvo stavlja utješljivu sliku i dokaz ostvarenja konačne nade: takva cjelovita proslava u stvari jest određenje svih onih koje je Krist učinio svojom braćom, imajući s njima 'zajedništvo tijela i krvi' (Hebr 2, 14; usp. Gal 4, 4).«²⁰

BLAŽENA DJEVICA MARIJA KRALJICA (22. kolovoza)

Tjedan dana nakon Velike Gospe slavi se Bl. Dj. Marija Kraljica. Tako svetkovina Velike Gospe nalazi svoje produbljenje u ovoj Gospinoj svetkovini,²¹ koja je ustanovljena 1954. god., na koncu Svete Marijanske Godine.

Teološki temelj ove Gospine svetkovine jest Krist-Kralj. Budući da je Marija njegova majka, onda je i ona Kraljica-Majka. Crkva je također uvijek vjerovala da je Marija, nakon uznesenja u nebesku slavu, okrunjena za Kraljicu neba i zemlje. To više puta ističu liturgijski tekstovi ove svetkovine, posebno dnevna molitva: »Bože, ti si nam Roditeljku svoga Sina dao za Majku i Kraljicu . . .«

Misna se čitanja uzimlju iz Zajedničkih slavlja Bl. Dje. Marije. Za Prvo je predviđen odlomak iz proroka Izaije (9, 1—3. 5—6), u kojem se govori o Bogojavljenju, o Mesiji i njegovu kraljevstvu mira, svjetla, veselja, radosti, pravednosti.

U Liturgiji časova svi su himni vlastiti kao i antifone za evanđeoske hvalospjeve na Jutarnjoj i Večernjoj. U njima se Marija ne samo veliča

²⁰ MC, br. 6.

²¹ Usp. MC, br. 6.

kao Kraljica i Majka, koja kraljuje zajedno sa svojim Sinom-Kraljem, već se moli i njezin moćni zagovor. U tom smislu govori o Mariji i Drugo čitanje koje je uzeto iz Homilija sv. Amadeja Lozanskog, biskupa.

Premda je ova Gospina svetkovina teološki utemeljena i pastoralno opravdana, ipak kod vjernika nije pustila duboko korijenje. Možda je to zbog toga što je tek nedavno ustanovljena. Ipak ona ima velike šanse ako se poveže sa svetkovinom Velike Gospe, posebno ondje gdje se slavi »Osmina« Velike Gospe i gdje se podižu crkve u čast Bl. Dj. Marije-Kraljice.

ROĐENJE BL. DJ. MARIJE ILI MALA GOSPA (8. rujna)

Svetkovina Rođenja BD Marije nastala je u Jeruzalemu kao i neke druge Gospine svetkovine, npr. Uznesenje. Slavi se već u V. stoljeću, i to 8. rujna, devet mjeseci nakon Bezgrešnog Začeca. U Jeruzalemu joj je posvećena jedna bazilika, koja se danas zove sv. Ane. Svetkovina se brzo širila na Istoku, a u VII. stoljeću nalazimo je i na Zapadu, u Rimu među Bizantincima. Ova je svetkovina doživjela veliki procvat u Srednjem vijeku, posebno u Francuskoj i Španjolskoj.²²

S Marijinim rođenjem povezana je cijela stvarnost Utjelovljenja, jer je ona sredstvo pomoću kojeg je Sin Božji ucijepljen u našu ljudsku stvarnost. Krist je po njoj postao čovjekom. Upravo zbog toga liturgija današnje svetkovine puna je radosnog klicanja. Osobito to dolazi do izražaja u antifoni za evanđeoski hvalospjev na Jutarnjoj: »Tvoje je rođenje, Djevo Bogorodice, svemu svijetu navijestilo radost: iz tebe je izišlo sunce pravde, Krist naš Bog; on nas je oslobodio prokletstva, i darovao blagoslov, on je slomio smrt, i dao nam život vječni.«

Rođenje Bl. Dj. Marije s razlogom je izvor posebne radosti, jer odatle počinje spasenje ljudskog roda, kako to ističe sv. Petar Damianski.²³

Zbog važnosti Marijina rođenja ova je svetkovina i nakon liturgijske reforme ostala u rangu blagdana. Misne molitve nisu bitno izmijenjene zadnjom liturgijskom reformom, premda su revidirane. U njima se ističe da je porod Blažene Djevice »početak spasenja« (Zborna); da Kristovo rođenje »svojoj majci djevičanstva ne umanju, već ga posveti« (Darovna); da je Marijino rođenje »svemu svijetu nada i zora spasenja« (Popričesna).

Misna su čitanja nova. Prvo je iz proroka Miheja (Mih 5, 1—4a), u kojem se govori da je Betlehem grad iz kojeg će »izići onaj koji će vladati Izraelom«; ili po volji odlomak iz poslanice Rimljanima (8, 28—30), u kojem se govori o predodređenju izabranih u Kristu. Među njima sigurno

²² Usp. CAPELLE B., *Le feste Mariane*, u *La Chiesa in preghiera*. Introduzione alla liturgia, Ed. Desclée 1963, str. 814—815.

²³ SV. PETAR DAMIANSKI, *Sermo 45: In Nativitate Beatissimae Virginis Mariae* (8. sept.). PL 144, 741: »Nativitas beatissimae et intermeratae Genitricis Dei, merito praecipuum et singulare praebet hominibus gaudium, quae totius extiti humanae salutis exordium.«

Marija zauzima povlašteno mjesto. Evanđelje je ostalo isto kao i prije (Mt 1, 1—16. 18—23 ili 1, 18—23). U njemu se iznosi Kristova genealogija, želeći pokazati kako je očekivani Spasitelj došao na svijet po Mariji.

U Liturgiji časova antifone i rezponzoriji ističu se ljepotom i sadržajnošću. Isto tako i dva vlastita himna na Jutarnjoj i Večernjoj. Promijenjena su i Čitanja. Prvo je uzeto iz knjige Postanka (3, 9—20), u kojemu se govori o padu i obećanju spasenja. Drugo je čitanje uzeto iz govora sv. Andrije Kretskog, biskupa,²⁴ jer više odgovara samoj svetkovini.

U liturgiji ovog Gospina blagdana jako se, dakle, osjeća radost i veselje, jer se Marijinim rođenjem pojavila zora čovječanstva, prvi korak nade, zahvat Boga u ljudski život. Zato nije čudno što Pavao VI., kad pobraja Marijine blagdane »koji komemoriraju spasenjske događaje u kojima je Djevica bila usko povezana sa svojim Sinom«, na prvom mjestu spominje blagdan Marijina Rođenja koje je »bilo nada i zora spasenja svemu svijetu.«²⁵

BLAŽENA DJEVICA MARIJA ŽALOSNA (15. rujna)

Sve do 1960. god. rimska je liturgija slavila dvije svetkovine BD Marije Žalosne. Prva se slavila u petak pred Cvjetnicu; a druga, koja je i danas ostala, slavila se 15. rujna. Ova je dvostrukost bila pomalo čudna, tim više što su i molitve i čitanja obiju svetkovina bile gotovo iste, iako je rujanska svetkovina odavala više pribranosti nego ona u korizmeno vrijeme.

Korizmena svetkovina Gospe Žalosne starija je od one rujanske. Početak joj je u Kölnu 1423. god., kad je uspostavljena svetkovina *Compassio Mariae* kao znak nadoknade za obeščašćenja koja su Husiti učinili Marijinim slikama. Siksto IV. odobrio je misu u njezinu čast, a svetkovinu upisao u Rimski Martirologij. Svetkovina je mijenjala datume, dok konačno papa Benedikt XIII. nije 1727. god. odredio da dan njezina slavlja bude u petak pred Cvjetnicu dajući joj naziv: Sedam žalosti. Liturgijske odredbe iz 1960. god. svele su je na običnu uspomenu,²⁶ a zadnjom obnovom Rimskog kalendara potpuno je ukinuta.

Rujanska svetkovina Gospe Žalosne usko je povezana s Redom Servita (osnovan 1223.). Serviti su na poseban način štovali Sedam žalosti BD Marije. Red je 1667. god. dobio dozvolu od Sv. Stolice da mogu posebnom svetkovinom slaviti Sedam žalosti. Svetkovina se slavila treće rujanske nedjelje. Pio VII. protegao je svetkovinu na cijelu Crkvu nakon svoga

²⁴ ANDRIJA KRETSKI, *Govor 1.* PG, 97, 806—810.

²⁵ MC, br. 7; usp. *Rimski misal, Popričesna*, 8. rujna.

²⁶ Usp. *Rubricae Breviarii et Missalis Romani*. AAS 52 (1960) 563—705.

oslobođenja od Napoleonova ropstva, a liturgijska reforma Pija X. odredila je da se svetkovina slavi 15. rujna, gdje je ostala i danas kao obvezatan spomendan.²⁷

U vrijeme nastajanja ove svetkovine umjetnost je cijele Evrope, posebno u Njemačkoj, prikazivala Mariju kako stoji uz križ ili kako drži u krilu mrtvoga Sina (Pietà). Pri tom se Marijinoj boli često davao prevelik ljudski i sentimentalni izraz. To je više odgovaralo pučkoj pobožnosti nego zdravom liturgijskom izrazu. Marija je, istina, plakala nad smrću svoga Sina, ali ne tako da je očajala, jer je znala da se Krist dragovaljno predao u smrt za spas svijeta. Također je bila svjesna i svoje uloge u prinosu Kristove žrtve. Stoga je ona, premda u boli i patnji, pod križem dostojanstveno stajala (usp. Iv 19, 25). Zato s pravom Koncil veli: »S materinskim se srcem pridružila Kristovoj žrtvi, pristajući s ljubavlju na žrtvovanje Žrtve koju je sama rodila.«²⁸ Pavao VI. čak ističe da »ju je sama prinostila vječnome Ocu.«²⁹ Ona je uvijek bila sjedinjena sa svojim Sinom. »To sjedinjenje Majke s njezinim Sinom u djelu otkupljenja dostiže svoj vrhunac na Kalvariji, gdje Krist 'sama sebe besprijeckorno prinese Bogu' (Hebr 9, 14).«³⁰

Mi također, kad god slavimo neki Marijin blagdan, uvijek trebamo biti združeni i s njezinim Sinom, jer se ta združnost ostvaruje i u misteriju koji slavimo. Takav je blagdan i Gospe Žalosne. Zato i kaže Pavao VI.: »Blagdan blažene Djevice Marije Žalosne (15. rujna), izvrsna je prigoda da oživimo u sjećanju odlučan trenutak povijesti spasenja, te da počastimo Majku koja stoji uz križ svoga Sina, 'suosjećajući s njegovim mukama'.«³¹

Obnovom Rimskoga misala donesena su nova misna čitanja i nove molitve za ovu svetkovinu. Molitve su bogate sadržajem. To svjedoči osobito Zborna molitva koja glasi: »Bože, ti si htio da uz tvoga Sina, na križ podignuta, stoji Majka supatnica: da Crkvi svojoj zajedno s njome bude učesnica Kristovih muka te zavrijedi biti dionica i njegova uskrsnuća.«³²

Liturgija časova doživjela je također promjenu. U njoj su izmijenjene sve antifone. Sadašnje su više temeljene na Sv. pismu Novoga zavjeta.

Štovanje Djevice Žalosne od nas traži da se ono »prevede u konkretnu i trpeću ljubav prema Crkvi kao što je to divno izraženo u popričesnoj molitvi 15. rujna '... dok štujemo supatničku muku blažene Djevice Marije, da u sebi nadopunjujemo za Crkvu ono što nedostaje Kristovim mukama.'«³³

²⁷ Usp. CAPELLE B., Nav. dj., str. 816—817.

²⁸ LG, br. 58.

²⁹ MC, br. 20, usp. Pio XII, Enciklika *Mystici Corporis*. AAS 35 (1943) 247.

³⁰ MC, br. 20; usp. LG, br. 57.

³¹ MC, br. 7; usp. Rimski misal, darovna, 15. rujna.

³² Isto mj., Zborna.

³³ MC, br. 11.

Premda je razložno što su te dvije svetkovine Gospe Žalosne spojene u jednu, ali ni to nije sretno rješenje. Možda bi bilo najsretnije rješenje kad bi se u liturgiju Velikoga petka uveo spomen, pun biblijskog sadržaja, o Marijinoj prisutnosti u Kristovoj mucu. To ne bi smjelo praviti poteškoće ni liturđičarima, jer bi bilo u skladu s onim što je Pavao VI. rekao za Božić: »Na svetkovinu Rođenja Gospodnjega Crkva, klanjajući se Božanskom Spasitelju, počašćuje ujedno i njegovu preslavnu Majku.«³⁴ Dosljedno tome, može se također reći: dok Crkva u liturgiji slavi Kristovu muku i smrt, sjeća se i njegove žalosne Majke koja je stajala podno križa.³⁵

KNJIŽEVNI OGLAS

Izišla je iz tiska knjiga:

**Dr. O. Jeronim Šetka, HRVATSKA KRŠĆANSKA
TERMINOLOGIJA (II. izd.)**

U knjizi se nalaze svi hrvatski kršćanski izrazi, s tumačem značenja i porijekla pojedinih izraza, uz vrlo mnogo podataka iz područja biblijskih, bogoslovnih, crkvenopovijesnih i drugih znanosti; s opširnim uvodom i kazalom stranih riječi.

Bogatim i raznovrsnim sadržajem knjiga velikim dijelom nadoknađuje katoličku enciklopediju, koje još nemamo. Zato može izvrsno poslužiti svim katoličkim intelektualcima i svim duhovnim osobama.

Knjiga ima 368 stranica velikog formata. Vrlo je ukusno opremljena i tvrdo uvezana u bijelo platno s umjetnički izrađenim omotom. Cijena 300— din.

Narudžbe: Uprava lista »Marija«, Trg Gaja Bulata 3,
58000 Split.

³⁴ MC, 5.

³⁵ Usp. VISENTIN P., *La Madonna nell'attività liturgica contemporanea*, u RAZNI AUTORI, *La Madonna nella professione di fede del Popolo di Dio*, Roma, Collegamento Mariano Nazionale, 1970, 129—130.